

sosialurin

telf. 14720 . 11820

box 76, 3800 Tórshavn

Útgevandi: Føroya Javnaðarflokkur

Fyrirskotsstjóri: Tófrinn Smith

Bláðstjóri: Vilhelm Johannesen (ábyrgd)

Bláðmenn: Høgni Djurhuus

Jóhanna Mortensen

Lýsingar: Arne Thomsen

Úppseting: Sosialurin

Prent: Dimmalætting

Á eggini

Vit frætta dagliga um vanlukkur og katastrofur í útheiminum. Vit ótast, men troysta okkum við, at slíkt hendir ikki hjá okkum. Vit hava jú hvørki kjarnorkuverk, kemiskan stórinnað — líka lítill sum vit liggja í jarðskjálvtabeltinum.

Og so vakna vit við kaldan dreym.

Tað er eldur í einum goymsluhúsi úti millum oljutangarnar, bert nakrar fjar metrar frá gass-tangunum.

Vit tora ikki at hugsa um, hvat ið hevði hent, um eldurin breiddi seg og olju- og gass-tangarnir fóru í luftina.

Hvor er orsøkin til, at vit hava hesar vanlukku olju- og gassgoymslur bert nakrar fjar 100 metrar frá Havnar størstu arbeiðsplatsum og landsins størsta sjúkrahúsi?

Svarið er: óavmarkaða peningagjald kapitalistanna — í hesum føri oljufelagini — og stuttskygni og undirbrotligheit teirra, ið fyri nokrum árum síðan sótu og stýrdur Havnar býi.

Fyri nokrum árum síðan søktu oljufelagini, í tí fullkomiliga ábyrgdarloysi, sum eyðkennir monopolfyrirtekur, um at fáa loyvi til at útbyggja tangarnar á Viðarnesi. Tað var jú biligari fyri tey enn at flyta tangarnar burtur í óbygd.

Nú skuldi ein hildið, at eitt býráð við ábyrgdar-kenslum fyri sínum borgarum segði kortaref og visti hesum skaðagripum til annað oki, har vand-in fór at vera eitt sindur minni, men nei! Teir tordu sjálvsagt ikki at ganga imóti hesum risa-fyrirtekum, men boygdu seg undirbrotliga fyri krøvum teirra um byggiloyvi á Viðarnesi.

Ein kann ótast fyri, at hesi felag, sum eru heimsins ríkasta og at kalla ongestaðir gjalda skatt við tað, at tey eru multinational, ikki sjálvi kundu sæð tað skeiva í eini víðari útbygging inni í sjálvum Havnar býi. Tí tað er jú tað talan er um.

Men ein kann ótast, sum ein vil. Og ein kann undrast og óast — alt er pura til fánýtis, tá talan er um hesar multinationalu fyrirtekur, tí tær hava yvirhøvur ongan moral, bert eitt einasta endamáli: at økja profittin við so smáum umkostningum sum gjørligt. Vit minnst, hvussu ið hesar fyrirtekur ríkaðu seg upp undir oljuleppuni við at lúgva fyri amerikonsku og europeisku stjórnunum um stóddina av goymslum teirra. Og ongantíð fer mannaættin at gloyma, at amerikanska móðurfelagið hjá Esso, Exxon, vann milliáridir av dollars við at framléiða eitt tað ræðuligasta vápn, sum mannaættin kennir: napalm til napalmbumbuna. Henda bumba, sum var lódd við napalmi frá Exxon, týndi í tíðarskeiðinum 1963—67 250.000 børn í Vietnam, men tað tykist ongantíð at hava nervað hvørki stjórar ella partaeigarar í hesum og øðrum røvarafyrirtekum — hvi skuldu tangarnir á Viðarnesi so gjørt tað?

Men nú er tíðin og høvið til at visa hesum monopolfyrirtekum, hvor ið ræður í landinum. Hetta gerst best við alt fyri eitt at visa teimum á annað goymslupláss og krevja, at tey í stundini fara undir at byggja nýggjar goymslur á øðrum og minni vandamiklum staði. Í meðan eiga goymslurnar á Viðarnesi at tryggjast, so eld-vandin er so lítill, sum yvirhøvur møguligur.

Hetta kann til dømis gerast við, at allar elinn-stallationir alt fyri eitt verða eftirhugdar. Við uppseting av automatiskum slökkjumboðum, við einari tryggari inngirðing av okinum, og við fastari vakt á plássinum alt samdøgrið. Sum um tað ikki er nógmikið, at hesi felag royta okkum økonómískt inn at skinninum — skula tey eisini framhaldandi vera ein hóttað móti lívi og ognum í Havn?

Sjálvandi ikki!

MENNISKJARÆTTINDI OG VIRÐIR!

Hósadagin 22. mars hevði Erik Allin, arkitekt, ið hevur starvast við íbúðum fyri brekað, áhugaverdan fyrilestur og visti ljós-myndir av ymiskum íbúð-um fyri brekað. Dentur varð lagdur á at fáa smærri íbúðir við t.d. 4 koyristólsbrúkarum í hvørjum húsi. Sammett við Danmark og onnur norðanland kunnu vit siggja, hvussu aftarlaga vit eru í Føroyum, tá talan er um tilbøð til brekað viðv. íbúðum, skúlum og arbeiði, sum skuldi verið ein sjálvskrivaður menniskjarættur sambært ST.

Væl eru Føroyar eitt lítið land við avmarkaðum iløgumøguleikum, men tá talan er um órentabul skip, nýtiligar tunnlar, risastór handilsholir, drepani motorvegir, tá eru ongar smáligeitir við iløgumøguleikum, meðan tey veiku í samfelagnum: børn, gomul, brekað og evnaveik verða skúgvad til síðis ella send av land-inum.

tjak og meiningar

Vit gera lesarar okkara varugar við, at treytin fyri at fáa lesarabrev upptikin undir hesum teiginum er, at blaðstjórnin veit, hvor hevur skrivað brevíni.

Orsøkin man helst vera, at teir, ið sita og ráða og tað vil siga, at teir menn, ið sita við allari makt sum politikarar, teknikarar o.a. allarhelst aldri hava tikið sær av børnum ella gomlum, og tí verður bert investerað í deyðum lut-um.

Í gomlum døgum blivu tey brekaðu goymd burt í heiminum, komu tey út, blivu tey hildin fyri gjøldur — í dag bliva tey goymd burt á hospitals-institutionum ella húsum, har tey ikki kunnu koma út fyri trappum, trafíki ella óhóskandi gøtum.

Politikarar góttaka hesi húsakeyp, hvussu ber tað til? Javni hevur gjørt eitt stórt arbeiði fyri, at tey evnaveiku kunnu verða í Føroyum, men hvussu við teimum líkamsbrekaðu? Hvat tilbøð hava tey við-vikjandi íbúðum, skúlum, arbeiði, viðgjørd? Erik Allin vísir á eitt mistak innan evnaveikaforsorgina.

Gjort verður enn í dag tað mistak í Danmark, at børn við cerebral parece (spastikarar) verða sett í skúlar við evnaveikum, sjálvt um hesi børn ofta hava ein hogan intelligenskvotient. Hetta hevur gjørt, at hesi børn fáa eina aferð sum evnaveik og verða dømd evnaveik og hevur síðan forða fyri eini betri plasering í sam-felagnum seinri. Hvat verður gjørt í Føroyum?

Og eru nakrir »støtte-pædagogar« í kommunu-skúlunum sum tilbøð til hesi børn? Líkamsviðgørd, sum er sera neyðug fyri hesi børn, hvussu er við tí, jú hálvur fysioterapeutur normeraður, men tað eru so nógv líkams-brekaði børn, at tað er brúk fyri 8, men tað vita politikarar helst onki um, ei heldur vilja skilja. Í Danmark hevur Statens Byggeforskningsinstitut útgivið fleiri ritgerðir um hvussu íbúðir fyri brekað skulu verða.

Í apríl 1978 kom í »Bygningsreglementet« lóg um, at alt alment byggjari skuldi vera so-lei-is, at fólk í koyristóli kundu brúka tað. Tað hevur verið heitt á teir føroysku politikararnar at fáa hesa lóg í gildi, men onki verður gjørt. Foreldur at brekaðum! Hvi siga tit onki. Foreldur at brekaðum mugu samarbeiða. Ein foreldrabólkur í Helsingør hevði soleiðis fingið gjøgnumført eina koyri-stólsrutu til innkeyps-centur, soleiðis at tey brekaðu sjálvi kundu fara til handils. Fyri tey ymisku brekini finnst maskinur, ið kunnu gera tann brekaða færan fyri at hava eitt ella annað ar-beiði.

Ein roynd á einum vardum verkstaði fyri evnaveik í Herning vísir, at tað kann lata seg gera. Á uppboðssølu vóru

keyptar gamlar súkkulur. Á verkstaðnum vóru tær umvældar og seldar fyri góðan pris. Hvat arbeiði er til tann brekaði í Føroyum?

At vera brekaður í Føroyum er at bliva isoleraður á heimi ella institution, tú er ella blivur gjørdur óproduktivur, tú passir ikki inn í systemið av produktivum robottum.

Tað er mitt ynski, at øll í koyristóli úttan mun til brek, kundu gjørt eitt samarbeiði um at broyta samfelagið so at líkams-brekaði eisini kunnu liva og virka her á landi.

Psykologurin S. Heindur hevur einaferð sagt, at man kann meta um eitt samfelag er eitt gott sam-felag, við at spyrja, hvussu tað virðir síni brekaðu. Skuldu vit meta Føroyar eftir hesum máli-stokki, stendur illa til. Tað er barnaár (barnið í focus) tað líkamsbrekaða barnið í Føroyum, sum hevur størst tørv á líkamsviðgørd fær ikki hesa viðgørd og kemur ongantíð at ganga.

Hvor tekur ábyrgd av normeringum av fysio-terapeutum? Okkara børn fáa ikki hesa viðgørd, sjálvt um hetta er ein menniskjarættur sam-bært ST, hvat skulu vit við lógum um menniskja-rættindi, sum ikki verða hildnar?

Arngørð Joensen

KIRKJAN ER IKKI VAKTARI TEIRRA, IÐ VALDIÐ HAVA

Eitt aftursvar til talu lógmans

Tað var ein lógin áskoðan, sum lógmaður kom við á fundinum hjá »Kristus er svarinum« í Klaksvík, og sum ein, ið ger tænastru í teirri almennu kirkjuni, at siga frá, at eg kenni meg ikki sum vaktara hvørki fyri Atla Dam ella Anker Jørgensen, men sum verandi í tænastru hjá tí størsta konginum av øllum, so sum hugenottiskri aðalsmaðurin á sinni segði við sendiboðið hjá Ludviki 14.

Kirkjan er almenn t.e. alheims sambært apostolsku trúarjättan sinni og ikki av teirri grund at nakar politikari hevur kravt tað. Og teir, ið virka

Verði mær loyvt sum ein, ið var á fundinum norðuri í Klaksvík, og sum ein, ið ger tænastru í teirri almennu kirkjuni, at siga frá, at eg kenni meg ikki sum vaktara hvørki fyri Atla Dam ella Anker Jørgensen, men sum verandi í tænastru hjá tí størsta konginum av øllum, so sum hugenottiskri aðalsmaðurin á sinni segði við sendiboðið hjá Ludviki 14.

Kirkjan er almenn t.e. alheims sambært apostolsku trúarjättan sinni og ikki av teirri grund at nakar politikari hevur kravt tað. Og teir, ið virka

í hesi kirkju, eru í tænastru Guds og Harrans Jesu mæna millum, ein tæna-asta, sum viðhvørt førir tað við sær, at tað má sigast nei til orð og atburð teirra, ið valdið hava, so sum ugandiskri erkabisp-urin Luwum gjørdi í febr-uar 1977 framman fyri Idi Amin og varð myrður afturfyri.

Tað hevur sína longu søgu, hvi kirkjan og stá-urin eru knýtt so saman, sum tey eru her á okkara leiðum. Hesa søgu kundi verið forvitnisligt at trivið í, men eru vit komnir har úti í dag, at politikkarin stuðlar kirkjuni fyri at hava hana sum vaktara sín móttvegis øðrum kristnum, so er dagurin komin til at loysa kirkjuna frá státinum ella tí, sum lógmaður kallar samfel-agnum, og halda áfram við einari aðrari skipan.

Eitt annað lógið fyri-

brigdi í samband við henda sama fundin hjá »Kristus er svarinum« í Klaksvík er avgerð tjóð-veldisflokksins um ikki at luttaka. Tingmanningin hevði innbjóðingina til viðgørdar og kom til ta niðurstøðu, at flokkurin vildi ikki blanda átrúnað og politikk saman, stendur at lesa í 14. Sept., sum ikki aftur seg við at blanda politikk og átrúnað saman og skrivar um nevnda fundin og enn tá hevur fleiri myndir frá fundinum.

Tað var einaferð, men tað dugir ikki longur at siga, at kristin trúgv hevur einki við politikk at gera, tvertimóti verður tað nú víðahvar ásannað, at kristin trúgv hevur politiskar avleiðingar, ja, beinleiðis førir til politiskt virksemi.

Niels Pauli Danielsen

**Luttakið í almenna tjakinum
Sendið lesarabrev til Sosialin!**